

Landelijk opleidingsprofiel toegepaste psychologie

Ik ben toegepast psycholoog. **Dé gedragsveranderaar.**
Ik analyseer en breng het gedrag van mensen in kaart.
Ik zet interventies in om gedrag te veranderen.
Ik werk methodisch en onderbouwd.

Inhoud

Inhoud	2
Voorwoord	4
Het fundament	4
Bevestigen en verstevigen	4
Een kans voor iedereen	5
1. Het beroep toegepast psycholoog: dé gedragsveranderaar	6
Kernwoord 1: gedragsverandering	6
Kernwoord 2: methodisch	6
Brede inzetbaarheid	6
Beroepscode	7
Functies per sector	8
2. Maatschappelijke context	10
Veranderingen in de samenleving	10
Veranderingen in de beroepspraktijk	11
Veranderingen in de GGZ	12
3. Positionering	14
Aandacht voor positionering	14
Verhoudingen en raakvlakken	15
Positionering in internationale context	16
4. De opleiding Toegepaste Psychologie	18
Eindkwalificaties	18
Intersectionaliteit	22
NLQF-niveaus	22
Body of Knowledge	22
Verbinding onderwijs, beroepspraktijk en onderzoek	23
Leven Lang Ontwikkelen (LLO)	23
5. Verantwoording	24
Totstandkoming landelijk opleidingsprofiel	24
Bronnen	24
Colofon	26

Voorwoord

Nog maar net 17 is de hbo-bacheloropleiding Toegepaste Psychologie. De afgestudeerde toegepast psycholoog bewijst zich als een professional met een unieke kennisbasis, een set vaardigheden, een onderzoekende houding en een methodische aanpak bij gedragsvraagstukken. De beroepspraktijk heeft daar zoveel behoefte aan. Het is een rol die geen andere sociaal professional op dezelfde wijze vervult. De toegepast psycholoog is dé gedragsveranderaar.

Het fundament

Dit landelijk opleidingsprofiel is opgesteld door de zes bekostigde hbo-opleidingen die samenwerken in het Landelijk Opleidingsoverleg Toegepaste Psychologie (LOOTP). In dit profiel beschrijven wij de onderscheidende positie die de toegepast psycholoog (ofwel TP'er) in toenemende mate in onze samenleving inneemt. Daarnaast beschrijven we de wijze waarop wij als hbo-opleidingen onze studenten op deze belangrijke rol voorbereiden.

Het opleidingsprofiel vormt het fundament voor de curricula en de uitvoering van de TP-opleidingen waarmee de individuele hogescholen studenten opleiden tot beroepsbeoefenaar op hbo-bachelor-niveau. Het bevat een omschrijving van de eindkwalificaties en een overzicht van de Body of Knowledge (BOK): de kennis die bij de kwalificaties horen waarvoor de student wordt opgeleid. Dit profiel vervangt de versie van juni 2018 en voldoet aan de laatste definities van de Dublin-descriptoren en het Nederlands Kwalificatieraamwerk NLQF.

Het landelijk opleidingsprofiel is leidend voor de opleidingen Toegepaste Psychologie van de hogescholen, maar de opleidingen maken zelf keuzes over de inrichting van hun curriculum en leggen hun eigen accenten bij de vertaling van de eindkwalificaties naar hun opleiding.

Bevestigen en verstevigen

Naast het vastleggen van het opleidingsfundament heeft deze nieuwste versie van het opleidingsprofiel een ambitie die minstens zo belangrijk is: het bevestigen en verstevigen van het beroep toegepast psycholoog. Want hoewel toegepast psychologen zich steeds meer in de praktijk bewijzen is het werkveld nog onvoldoende bekend met het beroep/rol toegepast psycholoog en de taken en vraagstukken waarvoor de TP'er de ideale sociaal professional is.

Daarom besteedt dit opleidingsprofiel veel aandacht aan de inhoud en kenmerken van het beroep toegepast psycholoog, de posities bij organisaties waar TP'ers het best tot hun recht komen en de samenwerking met andere sociaal professionals zoals wo-psychologen en orthopedagogen in het werkveld. We kijken hierbij eveneens naar de toekomst, waarin de toegepast psycholoog ook een belangrijke aanwinst in de GGZ kan zijn. De TP'er kan daarnaast een grote rol vervullen bij maatschappelijke opgaven op het gebied van klimaat en milieu, demografische verschuivingen, gezondheid en maatschappij en veiligheid, zoals in het Sectorplan Hogere Sociale Studies is beschreven.

Ook de ontwikkeling van de toegepast psycholoog zelf komt aan bod. Onder andere in het kader van Leven Lang Ontwikkelen en inter- en multidisciplinaire samenwerking.

Een kans voor iedereen

De toegepast psycholoog is een unieke sociaal professional met specifieke kwalificaties, die overal kan worden ingezet om gedragsverandering op een methodische manier tot stand te brengen. Het herkennen en benutten van de enthousiaste professionals in deze jonge beroepsgroep is een kans voor iedereen:

- Voor werkgevers, die nieuwe medewerkers willen assessen of het welbevinden van hun huidige medewerkers structureel willen verhogen.
- Voor onderwijsinstellingen, overheden en veel andere instanties waar gedragsverandering speelt.
- Voor de samenleving als geheel, waarin veranderingen van gedrag worden gevraagd om maatschappelijke vraagstukken op te lossen.
- Voor zorginstellingen (GGZ, ouderenzorg en gehandicaptenzorg), die specifieke methodische ondersteuning bij gedragsproblematieken nodig hebben.
- Voor GZ-psycholoog, die de TP'er als Psychologisch Consulent GGZ (ambitie) voor geprotocolleerde interventies kunnen inschakelen.
- En vooral voor het individu, de patiënt of cliënt, die in de TP'er iemand vindt die vraagstukken werkelijk aanpakt en op een methodische manier probeert op te lossen.

De toegepast psycholoog is een unieke sociaal professional. Dé gedragsveranderaar. Een kans voor iedereen.

Namens het LOOTP:

- Fontys Hogeschool
- HAN Hogeschool van Arnhem en Nijmegen
- Hanze
- Hogeschool Leiden
- HvA Hogeschool van Amsterdam
- Saxion

1. Het beroep toegepast psycholoog: dé gedragsveranderaar

Toegepast psychologen zijn breed inzetbaar op alle maatschappelijke thema's en in organisaties waarin menselijk gedrag centraal staat. Tegelijk maakt de brede inzetbaarheid het lastig voor het werkveld om te herkennen wat de definiërende en onderscheidende kenmerken van een toegepast psycholoog precies zijn. Toch is de essentie van het beroep in slechts vier zinnen en zelfs twee kernwoorden weer te geven.

Ik ben toegepast psycholoog.

Dé gedragsveranderaar.

Ik analyseer en breng het gedrag van mensen in kaart.

Ik zet interventies in om gedrag te veranderen.

Ik werk methodisch en onderbouwd.

Kernwoord 1: gedragsverandering

Menselijk gedrag staat altijd centraal in het werk van de toegepast psycholoog. Door gedrag te analyseren kan worden gewerkt aan gedragsverandering. Vraagstukken op het gebied van gedragsverandering kunnen spelen op enorm veel terreinen: in de zorg, het onderwijs, op de arbeidsmarkt, bij organisaties, overheden, onderzoeksinstituten, individuen, enzovoort. Op al deze terreinen kan een toegepast psycholoog worden ingezet. Het op een onderzoekende wijze komen tot een gedragsanalyse heeft niet altijd als doel om tot een gedragsverandering te komen (assessment en/of psychodiagnostiek). Het is vaak wel een aanzet tot een gewenste gedragsverandering of een bewustwording tot het veranderen van gedrag.

Kernwoord 2: methodisch

De methodische werkwijze van een toegepast psycholoog is een cyclisch proces dat zich kenmerkt door doelgerichtheid, procesmatigheid en systematiek. Bovendien is het transparant en toetsend van aard. Binnen het werkveld van toegepast psychologen is dit zichtbaar in bijvoorbeeld de empirische, diagnostische, regulatieve of interventiecyclus. Het startpunt binnen de

fasen van een cyclus, zoals oriëntatie, (probleem) analyse, uitvoering en evaluatie, kan variëren en zelfs de volgorde kan wisselen. Toegepast psychologen zijn in staat om iedere stap van een cyclus op een weloverwogen, onderbouwde en correcte wijze uit te voeren, zodat het doel, het beoordelen en/of beïnvloeden van het gedrag, wordt bereikt.

Methodisch houdt tevens in dat een TP'er altijd gevalideerde of geprotocolleerde interventies toepast. Ook kan de TP'er putten uit een veelvoud aan gevalideerde methoden en instrumenten op het gebied van gespreksvoering, assessment, diagnostiek, coaching, training, advisering, voorlichting en preventie. Er is dus altijd sprake van een evidence of practise based aanpak, waarbij wetenschappelijk onderbouwde methoden worden toegepast op een praktijkcasus. Daarnaast beschikt de toegepast psycholoog over een internationaal opgestelde en door het werkveld gevalideerde kennisbasis van psychologische theorieën. De TP'er is een zeer oplossingsgerichte professional, die zich onderscheidt van alle andere sociaal professionals.

Brede inzetbaarheid

Het scala aan vraagstukken waarbij de toegepast psycholoog kan worden ingezet breidt zich alleen maar uit. Zo worden TP'ers steeds meer gevraagd bij onderwerpen op het gebied van maatschappelijke transities, zoals klimaat en duurzaamheid, en typische vraagstukken van deze tijd zoals technologie, digitalisering en amptie (focus is meer op bevorderen in plaats van voorkomen).

Bij al deze vraagstukken gaat het om gedragsverandering en is er grote behoefte aan een brede kijk en een methodische aanpak. De toegepast psycholoog wordt in deze contexten daarom in toenemende mate ingeschakeld als dé expert op het gebied van gedragsverandering. Meer over deze ontwikkelingen en vergezichten in het hoofdstuk 'Maatschappelijke context'.

Beroepscode

Toegepast psychologen werken op professionele, ondernemende, ethische en sensitieve wijze,

conform de beroepscode van de Nederlandse Beroepsvereniging voor Toegepaste Psychologie (NBTP) en/ of de beroepscode van het Nederlands Instituut van Psychologen (NIP).

Toegepast psychologen hebben oog voor verschillende achtergronden, belangen en zienswijzen. Ze zijn gericht op samenwerking, in diverse contexten en met professionals van andere disciplines (zoals orthopedagogen, sociaal werkers, HRM'ers en fysiotherapeuten), en kunnen omgaan met diversiteit in de breedste zin.

Functionies per sector

Het aantal potentiële functies van een toegepast psycholoog is hoog. In grote lijnen werken TP'ers in de volgende functies.

Sector	Functie
Arbeid en inkomen	Jobcoach Re-integratiecoach Loopbaanbegeleider Preventiemedewerker Leiderschaps- en teamcoach Communicatietrainer Verandercoach Psychologisch medewerker Arbeid en gezondheid Arbodienst Leer- en werktraject-adviseur UWV Recruiter Marktonderzoeker
Onderwijs	Leerling-/studentbegeleider Decaan voortgezet onderwijs Docentcoach Psychologisch onderzoeker
Gezondheid en welzijn	Psychodiagnostisch medewerker Hulpverlener (GGZ) verslavingszorg Neuropsychologisch medewerker Cognitief trainer (revalidatie ziekenhuis) Praktijkondersteuner huisartsenzorg geestelijke gezondheidszorg Begeleider gehandicaptenzorg Begeleider ouderenzorg Gezonde leefstijl vitaliteitscoach Personal coach Performance coach (mental coach)
Overheid en politiek	Beleidsmedewerker voorlichting maatschappelijke transitie Coach maatschappelijke ontwikkelingen Ouderenadviseur Jongerencoach Coach bij het COA Adviseur diversiteit/inclusie Psychologisch onderzoeksmedewerker Analist/Marketeer

Indeling sectoren gebaseerd op CBS Centraal Bureau voor de Statistiek | CBS

2. Maatschappelijke context

Maatschappelijke ontwikkelingen werken op veel manieren door in het vakgebied van de toegepast psycholoog en de sociaal professional in het algemeen. Deze ontwikkelingen hebben niet alleen invloed op het welzijn en de duurzame inzetbaarheid van mensen in de samenleving, maar ook op de organisatie van de beroepspraktijk en de eisen die aan de TP'er worden gesteld. Door de snelle maatschappelijke ontwikkelingen is gedragsverandering belangrijker dan ooit. En ook daardoor het werk van de toegepast psycholoog.

Veranderingen in de samenleving

In het Sectorplan Hogere Sociale Studies van de Vereniging Hogescholen worden de grote veranderingen in de huidige samenleving genoemd waar studenten en alumni in het hele hbo-spectrum mee te maken krijgen. Dit zijn veranderingen zoals klimaatverandering, de energietransitie, de overgang naar een circulaire economie, vergrijzing, immigratie, inclusie, participatie en veiligheid.

Vanuit het sociaal perspectief definieert het sectorplan de veranderingen in vier actuele crises, die zich allemaal in een tijdsbestek van slechts enkele voorbije jaren hebben gemanifesteerd:

- **Crisis 1: mens-mens.** Mens in relatie tot mens, zoals de spanningen in de wereld en de transities omtrent diversiteit, inclusie en immigratie.
- **Crisis 2: mens-natuur.** Sociale crisis door de gevolgen van onder andere klimaatverandering, stikstof en mobiliteit waardoor mensen hun gedrag moeten veranderen en sociale ongelijkheid kan ontstaan.
- **Crisis 3: mens-technologie.** De impact van robotisering, digitalisering en kunstmatige intelligentie. Ook hier kan sociale ongelijkheid ontstaan.
- **Crisis 4: sociaal isolement.** Door onzekerheden en armoede trekken mensen zich terug en kan sociaal isolement en polarisatie ontstaan, wat de sociale cohesie in de samenleving aantast.

De sociale crises spelen zich allemaal af in een tijd waarin de samenleving zich gestaag transformeert van een zorgzame samenleving naar een participatiemaatschappij. Mensen worden steeds meer geacht zelf verantwoordelijk te zijn voor hun eigen vitaliteit en sociaal welzijn. Ook bij bedrijven en instellingen verschuift het accent steeds meer naar preventie en amplitie: het versterken van het welbevinden en het functioneren van medewerkers van organisaties.

Als mensen worden geconfronteerd met zoveel ontwikkelingen, dan is er behoefte aan begeleiding en motivatie om hen te helpen met deze veranderingen om te gaan. Hierbij is het cruciaal om goed in kaart te brengen welk gedrag aanpassing behoeft (beoordelen van gedrag) en onderbouwde interventies aan te bieden of te ontwikkelen (beïnvloeden van gedrag). Dit is bij uitstek het domein van de toegepast psycholoog, dé gedragsveranderaar.

Veranderingen in de beroepspraktijk

Ook in het werkveld vinden wereldwijde veranderingen plaats die van invloed zijn op de praktijk en de ontwikkeling van de toegepast psycholoog. Deze veranderingen worden eveneens besproken in het Sectorplan Hogere Sociale Studies. In dit opleidingsprofiel benoemen we de ontwikkelingen die specifiek van invloed zijn op de toegepast psycholoog:

- **Sustainable Development Goals (SDG's)**

De vraagstukken waarmee toegepast psychologen te maken krijgen sluiten in hoge mate aan bij de door de Vereniging Hogescholen onderstreepte SDG's, de mondiale afspraken van de Verenigde Naties voor een betere samenleving. De Inner Development Goals (IDG's) zijn vaardigheden die TP'ers helpen om een bijdrage te leveren aan het behalen van de SDG's.

- **Interprofessionele samenwerking**

Toegepast psychologen werken vaak aan complexe vraagstukken. Dit doen ze vrijwel altijd in samenwerking met professionals van andere disciplines. Zo werken ze in verschillende contexten samen met HR-professionals, professionals sociaal werk, artsen, voorlichters, school-directeuren, regiebehandelaren (bijvoorbeeld een orthopedagoog), enzovoort. Door diens unieke kennisbasis en set aan vaardigheden en methodische aanpak is de TP'er perfect inzetbaar om specifieke taken en interventies binnen een samenwerkend team uit te voeren (zie ook 'Veranderingen in de GGZ').

- **Technologie en digitalisering**

De snelle ontwikkelingen op het gebied van technologie, digitalisering, robotisering en kunstmatige intelligentie hebben grote invloed op het werk van de toegepast psycholoog. Ten eerste omdat de TP'er mensen begeleidt om met deze veranderingen om te gaan. En het biedt de TP'er ook nieuwe tools om het werk beter te kunnen uitvoeren. Bijvoorbeeld online instrumenten voor onderzoek, social media voor voorlichtingscampagnes, smart devices voor e-health en het verzamelen en analyseren van grote hoeveelheden data, waarmee interventies kunnen worden ontwikkeld of verfijnd.

- **Sociaal-politieke bewustzijn**

Het is van belang dat TP'ers bekend zijn met de SDG's, mensenrechten en besluitvorming binnen de overheid en politiek met betrekking tot relevant landelijk en lokaal beleid, zodat zij overheidsbeleid hieraan en aan hun dagelijkse praktijk kunnen toetsen. Ook vraagt het van hen de vaardigheid om goed en overtuigend te kunnen vertellen, vanuit het perspectief van de betrokkenen. Waar het goed of fout gaat in de verbinding tussen praktijk en beleid en welke aanpassingen zijn nodig. TP'ers krijgen hiermee een signalerende en agenderende rol.

- **Sociale innovatie**

Toegepast psychologen spelen als sociaal professionals een toenemende rol in sociale innovatie. Hierbij is het van belang dat de SDG's, zoals betaalbare en duurzame energie of gendergelijkheid, een belangrijke rol spelen in de beroepsuitoefening van de professional in het werkveld. Door focus op sociale innovatie te leggen zijn TP'ers de veranderaars van nu en in de toekomst.

- **Leven Lang Ontwikkelen (LLO)**

Om de constante veranderingen in de samenleving en het eigen vakgebied te kunnen bijhouden moet de toegepast psycholoog in zichzelf willen investeren om een leven lang te blijven leren. De onderwijsinstellingen hebben de opdracht om de professional hierbij optimaal te faciliteren na de bachelor (zie hoofdstuk 'De opleiding').

Veranderingen in de GGZ

Een bijzondere verandering, waarmee toegepast psychologen te maken krijgen, is de arbeidsontwikkelingen in de GGZ. Vacatures en wachtlijsten binnen de GGZ lopen nog steeds op en ook Treeknormen (maximaal aanvaardbare wachttijden voor niet-spoedeisende zorg) worden niet gehaald, blijkt uit cijfers van de Nederlandse Zorgautoriteit (NZA). De toegepast psycholoog is bij uitstek de professional die invulling kan geven aan de vraag naar goed gekwalificeerde, maar niet BIG-geregistreerde psychologen voor de GGZ. De TP'er wordt tijdens de hbo-opleiding intensief voorbereid op de beroepspraktijk en werkt in de GGZ beroepspraktijk op een methodische manier volgens veelal geprotocolleerde interventies aan specifieke behandelingen. Hierdoor is de TP'er als praktisch opgeleide behandeld toegepast psycholoog de ideale samenwerkingspartner voor de GZ-psycholoog generalist. De GZ-psycholoog is hiermee de regiebehandelaar die voor uiteenlopende specifieke interventies een beroep kan doen op een reeks van toegepast psychologen en focus in het behandelplan kan aanbrengen.

“Een praktisch opgeleide toegepast psycholoog past methodische interventies toe, met een duidelijk begin en eind. Dit zorgt voor doelgerichtheid en focus. GZ-psychologen hebben hier behoefte aan. Daarnaast verhogen TP'ers de continuïteit in een praktijk, omdat zij voor dit beroep hebben gekozen en in dit vak werkzaam willen blijven. Met toegepast psychologen halen we echte vakmensen de GGZ binnen.”

Marc Verbraak

Klinisch psycholoog en lid Raad van Bestuur Pro Persona

Voor de TP'ers in de GGZ-beroepspraktijk hanteert de Nederlandse Beroepsvereniging voor Toegepaste Psychologie (NBTP) de functiebenaming Psychologisch Consulent GGZ (PC-GGZ). Ook maakt de NBTP zich hard voor de bekostiging van de TP'er in de GGZ. Voor het beroep Psychologisch Consulent GGZ heeft het NBTP inmiddels een beroepsprofiel opgesteld. De introductie van een geregistreerde en bekostigde Psychologisch Consulent GGZ (PC-GGZ) is een ambitie van de NBTP en zorginstellingen.

In het Sectorplan Hogere Sociale Studies staat als actie opgenomen studenten op te leiden tot generieke en sector overschrijdende sociaal professionals. Registraties zouden alleen behouden moeten blijven bij zaken waar een wettelijke verplichting geldt. Het Sectoraal Adviescollege initieert gesprekken met betrokken brancheorganisaties in de sociale sector en het Kwaliteitsregister Sociaal Domein (KRSD) om de registraties te versoepelen.

Aansluitend op genoemd sectorplan wordt in de zes TP-opleidingen generiek opgeleid. De ontwikkelingen in de GGZ geven TP'ers nieuwe kansen op de arbeidsmarkt. De opleidingen zijn voornemens om een gezamenlijk leerpad te definiëren, binnen grotendeels bestaand onderwijs, waarmee zichtbaar is dat studenten in de specifieke GGZ-context in kunnen stappen. Op termijn kunnen TP-ers dan in de beroepspraktijk als nodig een registratie behalen.

Daarnaast laten de ontwikkelingen rondom de rol van de leefstijlcoach, zeker in relatie tot de GGZ en de zorgverzekeraars, een toenemende integratie zien van leefstijlondersteuning in de reguliere zorg. Dit is ook een rol die een toegepast psycholoog goed kan vervullen.

3. Positionering

Toegepast psychologen hebben unieke kenmerken die voor specifieke doeleinden kunnen worden ingezet. De twee kernwoorden zijn duidelijk: 'methodisch' en 'gedragsverandering'. Om het potentieel van de TP'er in de juiste functie optimaal te kunnen benutten, is het van groot belang dat de inhoud van het beroep toegepast psycholoog meer bekendheid krijgt in de beroepspraktijk. Hoe verhoudt de TP'er zich tot andere sociaal professionals en wo-psychologen? Waar komen zij elkaar tegen? Waar blinken ze in uit?

Aandacht voor positionering

In het vorige opleidingsprofiel (juni 2018) werd op basis van de HBO-monitor uit 2017 geschetst waar afgestudeerde TP'ers terechtkomen. Slechts een klein deel bleek in de GGZ of JGZ werk te hebben gevonden, meestal na aanvullende opleidingen en registratie. De meeste alumni vonden hun weg in werving en selectie, training, coaching, studiekeuzebegeleiding en marketing. Sommige alumni werden toegepast onderzoekers en gedragsbeïnvloeders op het gebied van duurzaamheid, veiligheid en energie.

In 2023 is opnieuw een alumnionderzoek uitgevoerd, dit keer door het Landelijk Opleidingsoverleg Toegepaste Psychologie (LOOTP, feb 2023). Met de werkgelegenheid zit het wel goed. Ruim 91% van de respondenten geeft aan binnen twaalf maanden na afronding van hun opleiding een betaalde baan

te hebben gevonden. De alumni bekleden vooral generieke TP-functies zoals begeleider, adviseur, onderzoeksmedewerker of algemeen medewerker. Deze functies laten een brede inzetbaarheid zien. De unieke TP-kenmerken kunnen door de markt en de GGZ nog beter worden benut in specifieke functies zoals psychologisch consulent GGZ en leefstijlcoach. Misschien nog belangrijker is de onderzoeksconclusie dat vooral langer geleden afgestudeerde alumni aangeven dat zij moeite hadden om zichzelf te profileren en positioneren als toegepast psycholoog in het werkveld. Deze conclusie kan niet los worden gezien van het feit dat het beroep toegepast psycholoog nog relatief jong is en dat de onderscheidende kenmerken nog onvoldoende gedefinieerd en bekend zijn. Niet alleen in het werkveld, maar gezien de conclusie ook binnen de TP-opleidingen zelf. Aandacht voor positionering heeft daarom hoge prioriteit.

Verhoudingen en raakvlakken

Om de toegepast psycholoog duidelijk te kunnen positioneren in de beroepspraktijk is het van belang om de verhoudingen tot andere sociaal professionals weer te geven. In het diagram is een eerste aanzet gedaan om de meest onderscheidende kenmerken per hbo-beroepsgroep/opleiding (Social work, pedagogiek en HRM) en enkele voorbeelden van

verschillen tussen de beroepsgroepen weer-gegeven. In het SAC HSS wordt deze opzet nog verder aangevuld door een bredere groep te spreken vanuit de verschillende landelijke opleidings-overleggen. De verhouding van de toegepast psycholoog tot de universitair opgeleide GZ-psycholoog-generalist is in het vorige hoofdstuk besproken.

TP Toegepaste psychologie

SW Social Work

HRM Human Resource Management

PG Pedagogiek

Het diagram is tot stand gekomen na een door LOOTP georganiseerde discussie in maart 2024 tussen vertegenwoordigers van vier van de vijf opleidingen uit het Domein Hogere Sociale Studies van diverse Nederlandse hogescholen. Het geeft inzicht in de wijze waarop de vier beroepsgroepen in het werkveld zijn gepositioneerd.

- Het profiel van de opleiding/beroepsgroep HRM is eenduidig. Het gaat hier altijd om menselijk gedrag in relatie tot een organisatiecontext. Op sociaal vlak (de 'zachte' kant van HRM) kunnen HRM'ers samenwerken met TP'ers bij onder andere trainingen, veranderprocessen en amplitie.
- Ook het profiel van Pedagogiek is goed te onderscheiden. Pedagogen kunnen samenwerken met TP'ers bij bijvoorbeeld trainingen van jongeren met adhd of faalangst.
- In het werkveld beoefenen TP'ers en SW'ers soms soortgelijke functies, hoewel het twee verschillende professionals zijn. Als de onderscheidende kenmerken van een toegepast psycholoog beter worden onderkend, kunnen beide professionals aanvullend worden ingezet. Het is de ambitie van het LOOTP en de beroepsvereniging NBTP om social workers en toegepast psychologen op dezelfde manier te laten registreren zoals de registratie voor GGZ-agoog.

Positionering in internationale context

Internationaal gezien bestaat de opleiding Toegepaste Psychologie in Nederland, Vlaanderen en Curaçao. Vanuit het Landelijk opleidingsoverleg werken we met regelmaat samen met de opleidingen Toegepaste Psychologie in Vlaanderen en Curaçao. In Vlaanderen gaat het om de volgende hogescholen: AP Antwerpen, Thomas More Hogeschool Antwerpen, HoWest Hogeschool Kortrijk, Vives Hogeschool Brugge, PXL Hogeschool Hasselt en Artevelde Hogeschool Gent. In Curaçao gaat het om University of Curaçao. Met onze internationale partners stemmen we twee keer per jaar af rondom thema's zoals werkveld, landelijk opleidingsprofiel, curriculum, didactiek, toetsing, eindniveau, instroom, doorstroom en uitstroom en alumni.

4. De opleiding Toegepaste Psychologie

De bekostigde opleiding Toegepaste Psychologie wordt in Nederland aangeboden door zes hogescholen: Fontys, HAN University of Applied Sciences, Hanze Groningen, Hogeschool Leiden, Hogeschool van Amsterdam en Saxion. Alle zes TP-opleidingen hebben dezelfde basis: eindkwalificaties, NLQF-niveaus en Body of Knowledge. Elke individuele hogeschool is vrij om een eigen, passende invulling aan de opleiding te geven. De zes TP-opleidingen zijn verenigd in het Landelijk Opleidingsoverleg Toegepaste Psychologie (LOOTP), onderdeel van de Vereniging Hogescholen.

Eindkwalificaties

Toegepast psychologen zijn breed inzetbaar en in staat om binnen een grote diversiteit aan werkvelden gedrag te beoordelen en beïnvloeden. Als professionals kenmerken ze zich door generieke eigenschappen zoals een analytische en ondernemende houding, sensitiviteit, gerichtheid op inclusie, samenwerking, reflectie en ethische afweging en verantwoording.

Een toegepast psycholoog die aan een van de zes bekostigde opleidingen Toegepaste Psychologie is afgestudeerd, beschikt over de volgende vier competenties: beoordelen van gedrag, beïnvloeden van gedrag, uitvoeren van praktijkgericht onderzoek en professioneel werken. De weg waarlangs studenten deze competenties ontwikkelen en de accenten die daarbij gelegd worden, verschillen per hogeschool. Elke afgestudeerde toegepast psycholoog moet competent kunnen handelen, maar het is aan de afzonderlijke instellingen om te bepalen hoe ze de eindkwalificaties gebaseerd op deze competenties concreet invullen.

1: beoordelen van gedrag	
Beroepsmatige activiteiten	Het zelfstandig en op methodische wijze informatie verzamelen om daarmee tot een oordeel te komen over gedrag. Het inventariseren, analyseren en interpreteren van gegevens in relatie tot gedragsvraagstukken van individuen en groepen in de samenleving. Het daarbij kunnen toepassen van bijvoorbeeld de volgende methoden: observatie, psychodiagnostische gespreksvoering, psychodiagnostisch onderzoek en assessment met behulp van gestandaardiseerde en gevalideerde methoden en instrumenten, en dossieronderzoek.
Voorbeelden van beroepsproducten	• Intake • Gedragsanalyse, doelgroepanalyse • Assessment opzet (cliëntgegevens, voorgeschiedenis, onderzoeksopzet) • Psychodiagnostisch onderzoeksrapport • Assessment rapport • Terugkoppel- en adviesgesprekken

2: beïnvloeden van gedrag

Beroepsmatige activiteiten	Het op basis van een analyse van een vraag of ontwikkelbehoefte ontwerpen en uitvoeren van, op psychologische kennis gebaseerde, gedragsinterventies en/of advies. Doelen worden in overleg met opdrachtgevers en/of cliënten geformuleerd. In contact met individuen en groepen, variërend van jong tot oud en variërend naar culturele en sociale achtergrond, worden op methodische en verantwoorde wijze bijdragen geleverd aan ontwikkeling, effectiviteit of welbevinden. Daarbij staat de eigen verantwoordelijkheid en zelfstandigheid van de cliënt voorop. Een interventie kan bestaan uit een begeleidings- of coachingstraject, training, voorlichting, app of hulpverleningstraject. Interventies kunnen zowel gericht zijn op preventie als op het verminderen en oplossen van gedragsproblemen, al of niet in de eerste lijn. Preventie kan ook betekenen het bestendigen van al aanwezig gewenst gedrag.
Voorbeelden van beroepsproducten	• Adviesgesprek of –rapport, consult • Interventievoorstel (bijvoorbeeld training, coachingstraject, voorlichtingsplan of voorlichtingsinstrument) • Uitvoeren trainings-, begeleidings- of coachingstraject • Instrument voor evaluatie en effectmeting

3: Uitvoeren van praktijkgericht onderzoek

Beroepsmatige activiteiten	Praktijkgericht onderzoek is een generieke competentie en definiëren we als het verrichten van onderzoeksactiviteiten die voldoen aan de eisen van de beroepspraktijk. Deze activiteiten worden verricht naar aanleiding van een vraagstuk uit de beroepspraktijk en ingezet bij het evalueren van gedrag, het evalueren of ontwerpen van beroepsproduct en/of procesevaluaties. Het verzamelen en/of interpreteren van kwantitatieve gegevens wordt door toegepast psychologen aangewend om doelgroepen te beschrijven, groepen te vergelijken en bepaalde verbanden aan te tonen. De praktijkvragen waar ze over het algemeen veel mee te maken krijgen, vragen daarnaast om een kwalitatieve aanpak. Deze vraagstukken doen zich bovendien vaak voor in een context waarin het aantal respondenten beperkt is. Hiermee behoort met name ook het uitvoeren van kwalitatief onderzoek tot het repertoire van de toegepast psycholoog.
Voorbeelden van beroepsproducten	• Rapportage • Ontwerp • Advies

4: professioneel werken

Professioneel werken is een generieke eindkwalificatie. Dat wil zeggen dat de toegepast psycholoog de verschillende deelaspecten altijd en overal inzet. Professioneel werken bestaat uit zes aspecten:

1. Onderzoekende en analytische benadering

De toegepast psycholoog is nieuwsgierig, open, onderzoekend en analytisch. De TP'er zal een praktijkvraagstuk altijd benaderen met behulp van onderzoek en analyse.

2. Ondernemende houding

De toegepast psycholoog weet wat hij/ zij/ die te bieden heeft. De TP'er is creatief, flexibel en pro-actief. De TP'er ziet kansen om zijn/ haar/ diens meerwaarde vorm te geven, 'gaat erop af' en weet anderen te overtuigen van de eigen inbreng. We noemen dit 'persoonlijk ondernemerschap'. Daarvoor maakt het niet uit of hij/ zij/ die binnen een bedrijf of instelling werkt dan wel als zelfstandig ondernemer.

3. Gericht op samenwerking

De toegepast psycholoog kan constructief en respectvol samenwerken met professionals van verschillende disciplines en verschillende niveaus. De TP'er kent de waarde als toegepast psycholoog in relatie tot andere professies en is in staat om specifieke competenties op een effectieve manier in te brengen in integrale teams en projecten.

4. Gericht op intersectionaliteit

De toegepast psycholoog is zich bewust van zijn/ haar/ diens eigen achtergrond. De TP'er herkent en analyseert in een gegeven situatie verschillende belangen en motieven en staat open voor mensen met een andere achtergrond en bevordert inclusie.

5. Reflectief vermogen

De toegepast psycholoog reflecteert op zijn/ haar/ diens beroepsmatig handelen en relateert dit aan professionele waarden en normen en aan zijn/ haar/ diens visie op het beroep. Deze reflectie vormt de basis van een continu leerproces waarmee de toegepast psycholoog zijn/ haar/ diens eigen beroepsmatig handelen steeds verbetert.

6. Ethische afweging en verantwoording

De toegepast psycholoog handelt volgens algemeen geldende normen en waarden en volgens beroepsspecifieke ethische codes, reglementen en gedragsregels. De TP'er herkent ethische dilemma's en komt in een gegeven situatie (veelal in samenspraak met anderen) tot professionele oplossingen daarvoor. De toegepast psycholoog maakt duidelijke ethische afwegingen en verantwoordt ze.

Intersectionaliteit

Intersectionaliteit als nieuw concept wordt door de Toegepaste Psychologie opleidingen komende jaren geïmplementeerd in de curricula. Toegepaste Psychologie richt zich op de mens in al zijn verscheidenheid. Bij inclusie gaat het niet alleen om het (h)erkennen van diversiteit, maar ook om het actief handelen naar deze erkenning toe. Dit omvat het begrijpen van intersectionaliteit, waarbij de toegepast psycholoog zich bewust is van de unieke manieren waarop iemands identiteit wordt gevormd en hoe dit van invloed is op zijn/ haar/ diens perceptie van de wereld en vice versa. Intersectionaliteit kan gedefinieerd worden als de vooronderstelling dat menselijke ervaringen gezamenlijk gevormd worden door meerdere sociale posities en niet adequaat begrepen kunnen worden door sociale posities onafhankelijk van elkaar te beschouwen (Bauer, 2021). Intersectioneel denken helpt studenten toegepaste psychologie om de complexiteit van individuele identiteiten te begrijpen. Mensen worden beïnvloed door een combinatie van verschillende identiteitsaspecten zoals etniciteit, gender, seksuele oriëntatie, leeftijd, religie, talent, sociaaleconomische status. Deze identiteitsaspecten kruisen elkaar en vormen unieke ervaringen en problemen. Door dit te herkennen en erkennen ontwikkelen studenten een dieper begrip van hun cliënten. De Nederlandse TP-opleidingen leren hun studenten om sensitief te zijn, zodat zij in de beroepspraktijk goed om kunnen gaan met diversiteit, ongeacht of deze te herleiden is tot sociale, culturele, gezondheid en/of andere gezondheidsfactoren.

NLQF-niveaus

De Europese afspraken over het eindniveau van opleidingen zijn vastgelegd in de Dublin-descriptoren. In Nederland zijn de Dublin-descriptoren uitgewerkt in de NLQF-niveaus, waarin niveau 6 staat voor bachelorniveau. Elke Hogeschool voldoet bij de uitwerking van haar eindkwalificaties aan het juiste niveau.

Body of Knowledge

De Body of Knowledge bevat de benodigde kennis en vaardigheden die bij de eindkwalificaties horen waarvoor de student wordt opgeleid. Alle zes TP-opleidingen bieden deze kennis en vaardigheden in hun curriculum minimaal aan. De 'Body of Knowledge' is gebaseerd op de 'Standards for the accreditation of undergraduate, conversion and integrated Masters programmes in psychology' van de The British Psychological Society (januari 2019).

Body of Knowledge

Cognitieve psychologie

- Bijv. aandacht, perceptie, leren, geheugen

Ontwikkelingspsychologie

- Bijv. typische en atypische ontwikkeling gedurende de levensloop, culturele ontwikkeling

Sociale psychologie

- Bijv. sociale cognitie, attributie, attitudes, groepsprocessen, leiderschap

Culturele psychologie

- Bijv. diversiteit, inclusie, intersectionaliteit

Arbeid- en Organisationspsychologie

- Bijv. loopbaan, re-integratie, organisatiekunde, assessment, duurzame inzetbaarheid

Persoonlijkheidspsychologie

- Bijv. karaktertrekken, emoties, motivatie, diversiteit, positieve psychologie

Biologische psychologie

- Bijv. hormonen en gedrag, evolutionaire psychologie, neuropsychologie

Gezondheidspsychologie en psychopathologie

- Bijv. vitaliteit, leefstijl, preventie, klinische psychologie, DSM

Conceptuele en historische zaken in de psychologie

- Bijv. psychologische perspectieven, geschiedenis van de psychologie, ethische vraagstukken binnen de psychologie

Onderzoeksmethodieken voor praktijkgericht onderzoek

- Bijv. probleemdefinitie, onderzoeksopzet, betrouwbaarheid en validiteit, methoden van verzamelen en analyseren van kwantitatieve en kwalitatieve gegevens

Verbinding onderwijs, beroepspraktijk en onderzoek

Onderwijs, beroepspraktijk en onderzoek zijn in de TP-opleidingen sterk met elkaar verbonden. Elke opleiding onderhoudt nauwe en duurzame banden met organisaties en bedrijven in het werkveld. Studenten, professionals, docenten en onderzoekers van de verschillende lectoraten werken samen in talloze inter- en multidisciplinaire verbanden zoals leergemeenschappen, innovatiewerkplaatsen, living labs en leerateliers. Al deze plekken hebben hetzelfde doel: leren en innoveren voor alle betrokkenen. De studenten werken in deze samenwerkingsverbanden aan realistische, complexe praktijkvraagstukken, waarmee ze echt impact maken op de samenleving en waarbij ze hun kennis en vaardigheden integraal moeten inzetten.

Docenten en lectoraten, die in de samenwerkingsverbanden participeren, doen onderzoek in deze praktijksituaties en brengen de opgedane kennis en ervaringen mee terug naar de opleiding. Hiermee wordt het curriculum continu verbeterd. Ook de beroepspraktijk profiteert van de samenwerking doordat de deelnemers werken met casussen vanuit de reële beroepspraktijk en samen tot innovatieve oplossingen komen. Zo wordt de Body of Knowledge steeds verder aangescherpt en worden best practices gerealiseerd, waarin concepten uit de psychologie worden beproefd in verschillende contexten en doelgroepen.

Leven Lang Ontwikkelen (LLO)

De urgentie van Leven Lang Ontwikkelen voor professionals in alle sectoren wordt steeds groter, zo stelt het Sectorplan Hogere Sociale Studies. Daarom gaan de HSS-hogescholen de instroom, zijinstroom en doorstroom bevorderen door gepersonaliseerd leren mogelijk te maken. Uitstroom uit de sector willen ze voorkomen door huidige professionals meer mogelijkheden te bieden om zich door te ontwikkelen.

De TP-opleidingen sluiten landelijk aan bij de LLO-ontwikkelingen. Binnen hun kerntaak blijven de opleidingen zich focussen op het bachelor-onderwijs. Daarnaast richten de hogescholen zich in toenemende mate op het ontwikkelen van flexibel en gediversificeerd leeraanbod rond complexe actuele maatschappelijke vraagstukken. Zo heeft de Vereniging Hogescholen inmiddels een Actieplan professionele masters opgesteld, waarmee hogescholen meer gevarieerde hbo-masters kunnen ontwikkelen en aanbieden. Waar aansluiting is met TP haken wij daarbij aan.

Daarnaast willen de TP-hogescholen de verbanden met toeleverende opleidingen (mbo, havo, vwo) en Associate Degrees (AD's) en vervolgopleidingen (universitaire en hbo-masters) versterken. Het LOO TP is daarbij voornemens om de komende jaren onderzoek te doen naar de doorstroom van de bachelor TP naar hbo-masters. Verschillende hogescholen bieden een schakelprogramma aan waarmee afgestudeerden makkelijker de overstap naar een universitaire master kunnen maken. Ook worden AD's verkend en bieden enkele hogescholen Toegepaste Psychologie aan in deeltijd of duale variant.

Om toegepast psychologen in het werkveld te faciliteren om zichzelf een leven lang te blijven ontwikkelen werken de TP-opleidingen, de alumni en beroepsvereniging NBTP samen aan een groeiend en gedifferentieerd aanbod van bij- en nascholing, speciaal bedoeld voor werkende TP'ers. Hierbij is veel aandacht voor flexibel onderwijs door modularisering en blended learning of e-learning. Zo krijgen werkenden meer mogelijkheden om volgens hun eigen tijdschema en omstandigheden keuzes te maken in het curriculum. Ook kunnen hiermee maatwerkpakketten voor werkgevers of beroepsgroepen worden ontwikkeld.

5. Verantwoording

Totstandkoming landelijk opleidingsprofiel

Voor het opstellen van dit profiel is vanuit het Landelijk Opleidingsoverleg Toegepaste Psychologie (LOOTP) een schrijversgroep aangesteld met de opdracht om het profiel van 2018 te actualiseren. Daarnaast is een klankbordgroep ingericht om conceptteksten van commentaar te voorzien en waar nodig aan te vullen.

Bronnen

- Actieplan Professionele Masters, Vereniging Hogescholen, 2024.
- De arbeidsmarktpositie van alumni Toegepaste Psychologie, Landelijk Opleidingsoverleg Toegepaste Psychologie LOOTP, 10 februari 2023.
- Bauer GR, Churchill SM, Mahendran M, Walwyn C, Lizotte D, Villa-Rueda AA. Intersectionality in quantitative research: A systematic review of its emergence and applications of theory and methods. *SSM Popul Health*. 2021;14:100798. Published 2021 Apr 16. doi:10.1016/j.ssmph.2021.100798.
- Beroepscode. NBTP Nederlandse Beroepsvereniging voor Toegepaste Psychologie, 22 november 2018.
- CBS. Centraal Bureau voor de Statistiek | CBS
- Standards for the accreditation of undergraduate, conversion and integrated Masters programmes in psychology, The British Psychological Society, januari 2019.
- Sectorplan Hogere Sociale Studies: De sociaal professional als sociaal veranderaar, Vereniging Hogescholen, september 2023.
- Wachtlijden ggz blijven hoog, NZA, nieuwsbericht 4 april 2024.

Colofon

Titel

Landelijk Opleidingsprofiel Toegepaste Psychologie

Opdrachtgever

Landelijk Opleidingsoverleg Toegepaste Psychologie

Namens

- Fontys Hogeschool
- HAN Hogeschool van Arnhem en Nijmegen
- Hanze
- HvA Hogeschool van Amsterdam
- Hogeschool Leiden
- Saxion

Eindredactie

Sasja de Vries (HAN) en Sylvia Witteveen (HvA)

Grafisch ontwerp

Happy Horizon Eindhoven

© LOOTP. Het copyright geldt voor activiteiten met commercieel gebruik. Wanneer uit deze uitgave gegevens worden overgenomen dient de bron te worden vermeld. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar worden gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopie, opnamen, of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie.

